

TIL O’RGANISHNI SAMARALI BOSQICHGA OLIB CHIQISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o’rganish bo’yicha qanday metodlardan foydalanish kerakligi va bugungi kunda eng samarali ta’lim tizimi dunyo bo’ylab qanday shaklda olib borilayotganligi shu usullardan foydalanish haqida fikr yuritilgan.

BRINGING LANGUAGE LEARNING TO AN EFFECTIVE STAGE

Annotation: this article discusses what methods to use in language learning and how to use these methods in the most effective educational system around the world today.

Kalit so’zlar: til o’rganish, strategiya, dolzarb muammolar, chet tillari, bookname, imkoniyat, ko’nikma, imtihonlar, grammatika, metod.

Kirish: Nafaqat rus tili, balki boshqa tillarni o’rganishda taqdim etilgan metodlar ma’noli bo’lishi va mavzular bir biri bilan bog’langan bo’lishi va albatta o’quvchi tushuna oladigan darajada sodda bo’lishi zarur. Aynan men o’qib yurgan davrlarda ham rus tili darsliklarning mavzulari har xilligi va notanish terminlarni tushunish men uchun ancha mashaqqatli ish edi. Darslarning xafta davomida o’tiladigan rus tili darslari juda kamligi va bu davrda o’tilgan narsalarni unutib yuborish holatlari aynan menda ham bo’lgan.

Til o’rganishni erta kechi bo’lmaydi. Inson biror bir tilni tushunishda lug’atlardan foydalanadi va ushbu lug’atlarni maksimal darajada yodlashga harakat qiladi. Bunda o’rganilgan so’zlarni amaliyotda qo’llamasa tezlik bilan unutilib ketishi mumkin. Bunda olingan bilimlar va ko’nikmalarni mustahkamlash uchun jumboq o’yinlardan foydalanish usuli ham sezilarli foydasini ko’rsatadi. Bu oz muncha mushkulday ko’rinishi mumkin. Ammo sezilarli darajada foyda

ko'rsatadigan usullardan biridir. Bundan tashqari insonlar o'z farzandlari yoki o'zlari til o'rganuvchi bo'lsalar shu tilda xato bo'lsada gapirishga xarakat qilishlari zarur, yosh bolalarga esa shu tilda gapirishga majbur qilishlari kerak. Umumiy olganda til o'rganiishdagi eng qisqa yo'l bu muloqot ekanligi hammaga ma'lum. Chunki bu o'rganilgan tilni amaliyotda qo'llash degani. Bu insondan katta mashaqqat talab etadi. Chunki orada ikkilanishlar, tutluqib qolish, so'z boyligining yetishmasligi kabi bir qancha muammolar bor. Bu muammolarga har bir til o'rganuvchi yo'liqqan. Ko'pgina olimlar tomonidan tilni 0 dan o'rganuvchilarga ilk oylarida gapirishga urunmasliklarini tavsiya qilib o'tganlar. Xo'sh nega ilk oylarda ular gapirmasligi kerak? Olimlarning fikriga ko'ra ular gapirishning o'rniga ko'proq o'qishni tavsiya etadilar. Bu bilan til o'rganuvchi shu tilda o'qish imkoniyatlari oshadi hamda grammatik tarafdin xatolari kamaydi. Yangi so'zlar yodlash orqali emas balki til bo'yicha yetarli so'z boyligiga ega bo'lishi va gapirish qobiliyatiga ega bo'lgandagina gapira boshlashadi. Bunda ko'pincha ularga oson va sodda matnlarni tanlashni maslahat berishadi.

Chet tilidagi insholar va hikoya, kitoblarni ko'proq mutolaa qilish orqali ham insonlar so'z boyligini oshirishlari va shu tilda ma'lum bir darajada o'zlashtirishlari mumkin. Hozirda esa jahon standartlariga javob beradigan va asosiysi o'quvchining yodida qoladigan dars uslublari o'yinlar va til o'rganuvchilar uchun esa qo'shiq va kinolar samarali deya aytilmoqda va bu usul haqiqatdan ham o'z samarasini berib kelmoqda. Chet tilida muloqot bu eng samarali va qisqa usullardan biridir. Muloqot davomida inson o'zi bilgan chet tili so'zlarini maksimal darajada qo'llashga harakat qiladi. Muloqot til o'rganuvchining so'z boyligini yanada mustahkamlab beradi.

Xulosa: Hozirgi kunda chet tilini biluvchi yoshlarga ham imkoniyatlar talaygina. Ular nafqar o'zbekistondagi balki ko'plab chet el davlati grantlarini yutib olishlari mumkin. Bundan tashqari ular magistratura va doktorontura bosqichlarini chet davlatlarida o'qib kelish imkoniyatini qo'lga kiritadilar. Bu yoshlar uchun juda katta imkoniyatlar eshigini ochib beradi. O'quvchi mana shu imkoniyatlarni qo'lga

kiritishi uchun ham til o'rganmog'i lozimdir. Xalqimizda aytganidek "til bilgan el biladi"¹ chunki chet tilini o'rganayotgan inson dunyoqarashi o'zgaradi, ikkita tilde fikrlay olish qoboliyati oshadi, zehni baland bo'ladi. Ayni damda til o'rganuvchilarning imkoniyatlari son-sanoqsiz ekanligini hisobga oladigan bo'lsak yoshlar ko'proq chet tillarini o'rganishga harakat qilmog'i lozimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1 Jalolov "chet tilini o'qitish metodikasi" , Toshkent-2012

2 "xorijiy tillarni o'rganish nega muhim" (t.mecyberlinka.ru)

3 "yurtimizda chet tillarini o'rganishning tarixi-ijtimoiy asoslari" (t.mejdpu.uz)

¹ O'zbek xalq maqoli